

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

สิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญา

จัดทำโดย นายวันชัย โตความรู้

รหัส 590430

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญา

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเพื่อดำรงชีวิตโดยมีศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ อายุ ศาสนา สถานะทางกายและสุขภาพ ตลอดจนความเชื่อต่างๆ โดยไม่ขึ้นกับขอบเขตของกฎหมาย รัฐจึงต้องมีหลักประกันให้ประชาชนอยู่อย่างทัดเทียมกัน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่นี้มากที่สุดก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ที่ต้องยึดถือหลักกฎหมายและต้องปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากที่สุด ที่เริ่มนับแต่การรับแจ้งความร้องทุกข์จับกุม รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการใช้ดุลยพินิจในการให้ความเห็นเบื้องต้นในการสั่งฟ้องหรือไม่การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนดและให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม(The Rule of Law) และไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเบื้องต้นของไทยจะเริ่มต้นที่การถูกกล่าวหา เมื่อประชาชนถูกกล่าวหาที่จำเป็นที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีเงินอย่างไร หรือมีฐานะในทางสังคมอย่างไร ก็จะได้การคุ้มครองสิทธิเสมอเท่าเทียมกันให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ไม่ใช่กระทำตามความอำเภอใจของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อประโยชน์ในทางคดีตามที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องการและความต้องการของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเป็นการกระทำนอกกรอบที่กฎหมายหมายกำหนดนี้เองที่มักจะถูกสังคมตั้งหาข้อกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียเองว่าเป็นผู้กระทำการละเมิดต่อหลักมนุษยชนเสียเอง ปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะเกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเสมอมา หากกระบวนการดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขเช่นเดียวกัน

ปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศเดียวที่เกิดปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน หากมองในปัญหาเชิงลึกเราจะพบว่าปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเกิดจาก ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศส่วนหนึ่ง ปัญหาที่เกิดจากนักการเมืองที่กระทำความผิดแล้วหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศพยายามทำลายประเทศไทยเสียเองส่วนหนึ่ง และปัญหาที่เกิดจากเจ้าพนักงานของรัฐอีกส่วน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยก็เป็นปัญหาที่ถูกกล่าวถึงในกลุ่มคนเป็นจำนวนมากว่ามีปัญหาในเรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมายกำหนดจากเจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำโดยละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และควรจะได้รับ การแก้ไขปรับปรุงปัญหาเหล่านี้ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นจะเริ่มจากการที่ประชาชนถูกตั้งข้อกล่าวหาหรือตกเป็นผู้ต้องหาในทางอาญา โดยความจริงแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางขอบเขตหรือกรอบในการปฏิบัติให้เจ้าพนักงานของรัฐให้ปฏิบัติไว้เป็นแนวทาง เพื่อป้องกันไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนไว้

ความเป็นมา

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (United Nations) และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๑ ในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยประเทศสมาชิกต่างมีเจตจำนง ประการสำคัญว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเงื่อนไขสำคัญ ประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสันติภาพในประเทศสมาชิก ที่รวมองค์กรและสังคมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่างๆ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง, การเมือง, สังคม, เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนกติการะหว่าง ประเทศที่ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ เป็นต้น ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของข้อตกลงสนธิสัญญาต่างๆ รวม 7 ฉบับ ซึ่งต้องปฏิบัติตามนั้น สังคมไทย จึงให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนมากกว่านี้ (วันชัย ศรีนวลนัต, พล.ต.อ.๒๕๒๒)¹

ความหมายของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิ เสรีภาพ ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากนักน้อยเพียงใดก็ตาม รวมทั้ง ก็คือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)²

พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครอง

¹ พิเชษฐ พิณทอง, การใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของตำรวจไทย:ผลกระทบต่อการละเมิดทางสิทธิมนุษยชน,วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, www.tci-thaijo.org/index.php/pajournal/article/ViewFile/22797/19486

² ครูจันท์ หาเรือนทอง, สิทธิมนุษยชน(Human Rights), www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/6soc.pdf

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม”

สิทธิมนุษยชนมีหลักการพื้นฐาน ๖ ประการ คือ³

๑. คนทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นสิทธิติดตัวทุกคนตามธรรมชาติตั้งแต่เกิด (Natural Rights)

๒. คนทุกคนมีความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and non-discrimination)

๓. สิทธิมนุษยชนเป็นของคนทุกคนโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม สุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง(Universality)

๔. สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกออกเป็นส่วนๆไม่ได้และพึ่งพิงกัน (Indivisibility.& Interdependently)

๕. การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธินั้น (participation.& inclusion) หมายความว่า ประชาชนแต่ละคนหรือกลุ่มประชาชนหรือประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๖. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & The Rule of Law)

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการวิวัฒนาการในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยได้ตราและพัฒนามาตรฐานขึ้นตามลำดับ และมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทที่ได้กำหนดแนวทางพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ พร้อมทั้งได้ตราพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ประกาศใช้บังคับ ส่วนในภาครัฐธรรมนูญได้มีการมีมติรองรับแผนพัฒนาสิทธิมนุษยชน และเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดทำแผนการวางแผนพัฒนาในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็น แผนพัฒนาสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๗ – ๒๕๖๑) ซึ่งในแผนพัฒนาสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาสิทธิมนุษยชนไว้ทุกเรื่อง ซึ่งรวมทั้งสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมด้วย

สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

สำหรับการดำเนินคดีทางอาญาของไทยใช้ระบบกล่าวหาตามแนวนานาชาติที่ใช้กันอยู่ทั่วไปโดยยึดถือหลักข้อสันนิษฐานของกฎหมายและปฎิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑⁴ ที่ได้สันนิษฐานไว้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็น

³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, สิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่ควรทราบสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคง

www.humanrightscenter.go.th

⁴ ปฎิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๑ ระบุว่า

“ ๑. บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้หลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

๒. บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใด ๆ ด้วยเหตุผลที่ตนได้กระทำหรือเว้นการกระทำใด ๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่ามีความผิดทางอาญามีได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้”

ผู้บริสุทธิ์เกินกว่าจะได้จะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย(The Presumption of Innocent) ซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Rights) หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant of Civil and Political Rights) และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ได้บัญญัติเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลไว้ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔⁵ และมาตรา ๕⁶ ส่วนสิทธิใน กระบวนการยุติธรรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ในหมวด ๓ สิทธิและ เสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา ๓๙⁷ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญซึ่ง หากมีคำวินิจฉัยแล้วจะมีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐทุกองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗⁸ เคยได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๕ ได้วินิจฉัยว่า “เห็นว่า พระราชบัญญัติขาย ตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลการสันนิษฐานความผิด ของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและ ต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจาก การสันนิษฐานว่า ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลผู้กระทำ ความผิดด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดที่รับผิดชอบในการ ดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้ตั้งแต่แรก แล้วว่า กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำ ความผิดด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลที่ รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐาน ความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐาน ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างหนึ่ง

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของ บุคคล ย่อมได้รับการคุ้มครอง”

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕ บัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อม อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอัน กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ใน กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันที่ที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภาคณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตาม รัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมายการใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง”

อย่างไรก็ตามก็เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรมข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา บทบัญญัติมาตราดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง” ซึ่งคำวินิจฉัยนี้น่าจะเป็นคำวินิจฉัยแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญไทยอ้างอิงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติและมีผลผูกพันประเทศไทยนับแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐ เป็นเหตุผลประกอบข้อวินิจฉัยว่า มาตรา ๕๔ พระราชบัญญัติชายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ ขัดต่อหลักนิติธรรมและรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง⁹

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าตามกฎหมายและตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้มีการพัฒนาและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ดี แต่ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นมักเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเบื้องต้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา และบุคคลเหล่านี้ก็ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๙ และ ๔๐¹⁰ และตามกฎหมายอื่นๆที่ได้บัญญัติเช่นเดียวกัน

⁹ ณรงค์เดช สรุโฆษิต.ผู้ช่วยศาสตราจารย์.หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๕๕ เรื่อง พระราชบัญญัติชายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- (๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง
- (๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (๕) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ
- (๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับ

สิทธิผู้ต้องหาในคดีอาญา

เมื่อมีผู้กล่าวหาหรือมีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนว่า บุคคลหนึ่งบุคคลใดกระทำความผิดในทางอาญา บุคคลนั้นก็จะตกเป็นผู้ต้องหาในคดีนั้น

จะเห็นได้ว่า ในการตกเป็นผู้ต้องหาจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ คือ พนักงานสอบสวน จึงจำเป็นต้องเข้าใจความหมายหรือคำนิยามของแต่ละองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้ คำว่า “ผู้ต้องหา” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๒) บัญญัติว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล

คำว่า “พนักงานสอบสวน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๖) บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน

จากคำนิยามของพนักงานสอบสวนคำว่า “มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน” มีขอบเขตอย่างไร เพียงใดหรือไม่ นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๑) บัญญัติว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ซึ่งการสอบสวนคนทั่วไปจะเข้าใจผิดว่าเป็นความหมายเดียวกันกับการสืบสวน แต่ความจริงการสอบสวนความหมายแตกต่างกับการสืบสวน โดยการสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐) บัญญัติว่า “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

คำว่า “คำร้องทุกข์” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๗) บัญญัติว่า “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิด จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

ส่วนคำว่า “คำกล่าวโทษ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๘) บัญญัติว่า “คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญากับบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น จะต้องมีการแจ้งความร้องทุกข์จากผู้เสียหายหรือมีการกล่าวโทษจากบุคคลที่ทราบถึงการกระทำความผิดเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะรับไว้เป็นคดี แล้วรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ จึงมองกันว่าเมื่อเช่นนี้ก็จะมีกรลั่นแกล้งร้องทุกข์กับบุคคลที่เป็น

อริกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาจึงได้บัญญัติป้องกันในมาตรา ๑๗๒¹¹ มาตรา ๑๗๓,¹² และมาตรา ๑๗๔¹³ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้นเป็นระบบกล่าวหา โดยผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้จะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย(The Presumption of Innocent) และเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา นอกจากจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑¹⁴ และปล่อยชั่วคราวตามภาค ๑ ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ ๕ จับ ชั่ง จำคุก คั้น ปล่อยชั่วคราว หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว มาตรา ๑๐๖ ถึงมาตรา ๑๑๙ และภาค ๒ สอบสวน ลักษณะ ๒ สอบสวน มาตรา ๑๓๓ ทวิ,๑๓๔, ๑๓๔/๑ ถึงมาตรา ๑๔๓ ก็คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้ เช่นเดียวกัน

ปัญหาสิทธิมนุษยชนกับผู้ต้องหา

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในชั้นพื้นฐานอำนาจส่วนใหญ่จะอยู่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายเพื่อผดุงความยุติธรรม แต่การใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ¹⁵

ที่ผ่านมาคดีสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่จะมีปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งเรื่องการละเมิดสิทธิจากการตรวจค้น การบุกจับ การประจานต่อสาธารณะ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวน การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การวิสามัญฆาตกรรม การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ (วันชัย ศรีนวลนัต, พล.ต.อ., ๒๕๕๒, เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญา แก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๓ บัญญัติว่า “ผู้ใดรู้ว่ามิได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาว่า ได้มีการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท”

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า “ถ้าการแจ้งข้อความตามมาตรา ๑๗๓ หรือมาตรา ๑๗๓ เป็นการเพื่อจะแก่งัดให้บุคคลใดต้องถูกบังคับตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

ถ้าการแจ้งความตามความในวรรคแรกเป็นการเพื่อจะแก่งัดให้บุคคลใดต้องรับโทษหรือรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ บัญญัติว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
- (๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง”

และคณะ,๒๕๕๒) ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางสิทธิมนุษยชนดังกล่าว พบว่า เกิดจากสาเหตุ ๓ กรณีด้วยกันดังนี้ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย,๒๕๕๓)¹⁶

๑. การทำไปเองโดยพลการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัว

๒. การทำตามหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งการทำให้เพราะเจตนาที่ดีหรือต้องการผลประโยชน์

๓. การที่รัฐใช้ตำรวจเป็นเครื่องมือจนละเมิดต่อประชาชน ซึ่งจะกระทำด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การละเมิดนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นปัจจัย ทางการเมือง ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น นโยบายการเมืองที่กดดันต่อผลของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ การครอบงำของฝ่ายการเมืองที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือตำรวจเพื่อผลประโยชน์ในการดำเนินกิจการของตนเอง (เกษมศานต์ โชติชาครพันธ์,๒๕๕๒) เช่นการสั่งสลายการชุมนุมประชาชนที่มาเคลื่อนไหวทางการเมือง การปราบ จลาจล เป็นต้น สำหรับพฤติกรรมการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนสร้างความเหลื่อมล้ำทางสิทธิมนุษยชนสามารถสรุปได้ดังนี้¹⁷

๑. การใช้อำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความเหลื่อมล้ำต่อสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น มีหลายคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ อำนาจช่วยเหลือซึ่งกันจนเป็นอุปสรรคในการคลี่คลายคดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมและประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบ เช่น คดีเซอร์รีแอน ดันแคน คดีผู้กองณัฐ คดีการอุ้มหายสมชาย นีละไพจิตร รวมไปถึงคดีที่ได้รับความสนใจจากสังคมอีกจำนวนมาก เช่น คดีนายเกียรติศักดิ์(นามสมมุติ) ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่ง จับกุมและต่อมาถึงแก่ความตาย ที่ได้มีการร้องเรียนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ รับเป็นคดีพิเศษ เพราะผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งคณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๘ ให้คดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของนายเกียรติศักดิ์ เป็นคดีพิเศษที่จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนตามมาตรา ๒๑ วรรค ๑ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗ และเห็นชอบให้พนักงานอัยการ เข้าร่วมทำการสอบสวนด้วย ซึ่งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้สรุปผลและออกหมาย เรียก เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอแห่งหนึ่งจำนวน ๖ นาย เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตร ๓ นาย และชั้นประทวน ๓ นาย มารายงานตัวและรับทราบข้อ กล่าวหา ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและซ่อนเร้นปิดบังอำพรางการตาย ซึ่งกรม สอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ส่งสำนวนให้อัยการรับไปพิจารณา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ และอัยการส่งฟ้องศาลเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๒ ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ย้ายศพเพื่อปิดบังเหตุแห่งความตาย และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญากระทำการในตำแหน่งอันเป็นการมิชอบเพื่อช่วยเหลือบุคคล หนึ่งบุคคลใดมิให้ต้องรับโทษ (หนังสือที่พิเศษ/๒๕๕๒ เรื่องขอให้ปฏิรูปตำรวจและกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สร้างบรรทัดฐานคดีสิทธิมนุษยชน หยุดวัฒนธรรมไม่ต้องรับ ผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอำนาจ ผู้กระทำผิดจะต้องไม่ลอยนวลถึง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒; ประชาไท, ๒๕๕๒; มติชน,๒๕๕๒)

16 ดู 1

17 ดู 1

๒. การซ้อม การทรมาน เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยรับสารภาพ

การซ้อม การทรมาน เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยรับสารภาพมีเกิดขึ้นทั้ง คดีอาญาทั่ว ๆ ไป และคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ มีผู้ร้องไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.) ว่าได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัว โดยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฉ้อโกงทรัพย์ และ ตนได้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้กำลังในการทำร้ายร่างกายโดยใช้ไฟฟ้าช็อตบริเวณร่างกายและอวัยวะเพศ เพื่อบังคับให้รับสารภาพใน ความผิดฉ้อโกงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับอันตรายสาหัสหรือกรณีเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๙ มีผู้ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจแห่งหนึ่ง จับกุมดำเนินคดีในความผิดยาเสพติดให้โทษ ซึ่งหลังจากถูกจับกุมกลับถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายเพื่อให้รับสารภาพในความผิดมียาเสพติดประเภท ๑ ไว้ในความครอบครองโดยผิดกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อ้างถึงใน เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ ๒๕๕๒)

๓. การประจานผู้ต้องหาต่อสาธารณชน

กรณีตัวอย่างที่ถือว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจเกินขอบเขตจนสร้างความ เหลื่อมล้ำและกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นการประจานผู้ต้องหาต่อ สาธารณชน และในเวลาต่อมาได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างรุนแรงมาก เช่น การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชนโดยมีการเขียนป้ายในลักษณะที่เป็นการประจานการกระทำ ซึ่งการกระทำดังกล่าวกับผู้ต้องหาถือเป็นคนบริสุทธิ์ยังไม่เข้าสู่กระบวนการศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่มีสิทธิไปกล่าวหาต่อสาธารณะ หรือแม้จะเข้าสู่กระบวนการศาลและตัดสินแล้วก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ไปกระทำกับผู้ต้องหาในลักษณะดังกล่าวซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง ซึ่งจากกรณีนี้ กล่าวมาว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรม และนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิต่างแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดย กล่าวว่า (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ,๒๕๕๒)

“กรณีผู้ต้องหาที่ถูกตำรวจนำมาแถลงข่าวด้วยวิธีการให้คาบยาบ้าหรือเอาป้ายเดนมุขย์-อมมุขย์มาติดแทนชื่อผู้ต้องหา ญาติหรือตัวผู้ต้องหาสิทธิฟ้องร้องกลับได้ทั้งนั้น แต่ต้องเข้าใจว่าตัวผู้ต้องหาเองก็ต้องคิดว่าตอนนี้ชีวิตอยู่ในกำมือตำรวจ ลำพังแค่สู้คดีก็แย่แล้ว ยิ่งหาก ไม่ใช่คนระดับชนชั้นกลางยิ่งไม่มีโอกาสจะไปปกป้องสิทธิตัวเองได้เลย ดังนั้น สังคมต้องมาช่วยกันปกป้องสิทธิให้ เพราะหากคนเหล่านี้จะมีโอกาสไปฟ้องร้องตำรวจได้ก็ต่อเมื่อคดีเสร็จสิ้นและชนะคดีถึงจะทำได้” (สุนี ไชยรส,๒๕๕๒)

“โดยทั่วไปแนวทางปฏิบัติตามหลักสากลต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกจับในคดีนั้นยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อยู่จนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม และมีการตัดสินว่าผู้กระทำความผิดคนดังกล่าวได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งเรื่องนี้ทางเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิผู้ต้องหาที่ถูกจับกุม โดยจะต้องช่วย หาทางบรรเทาป้องกันไม่ให้ผู้ถูกจับรายนั้นถูกประชาชนมองว่าได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา โดยที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม และขณะนี้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็กำลังหาทางแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาอยู่” (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,๒๕๕๒)

“พฤติกรรมการตรวจที่ทำกับผู้ต้องหาถือว่าแย่มาก เป็นเรื่องเสียหายมาก กับหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ต้องดูแลประชาชนแต่กลับทำร้ายประชาชน หากตำรวจกระทำอย่างนี้จริงตำรวจเองต้องถูก พิจารณาโดนลงโทษไม่ให้เป็นแบบอย่างคนอื่น การกระทำของตำรวจ ไม่ใช่เรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเดียวแต่เป็นการกระทำผิด กฎหมาย ผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยกฎหมายไม่อนุญาตให้นำมา ประจานโดยไม่ผ่านกระบวนการศาล เรื่องนี้ผู้บังคับบัญชาของตำรวจ นายนี้ควรพิจารณา” (คุณหญิงอัมพร มีสุข, ๒๕๕๒)

“การกระทำของตำรวจเป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นคนของผู้ต้องหา แม้ผู้ต้องหาจะทำผิดอย่างไร ก็ต้องไปทำตามกฎหมาย แต่ไม่มี สิทธิกระทำกับผู้ต้องหาแบบนี้ การอ้างว่าจะช่วยให้ผู้ต้องหาสำนึกผิดที่เป็นผู้ทำลายชาติ วิธีการนี้คงไม่ทำให้เกิดจิตสำนึก เพราะที่ผ่านมา เรายังเคยถกเถียงกันด้วยซ้ำว่าการจับคนเข้าคุกทำให้ผู้กระทำผิดเกิด ความสำนึกได้หรือไม่” (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, ๒๕๕๒)

๔. การวิสามัญฆาตกรรม การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีการต่อสู้กับผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย และใช้ อาวุธปืนในการยิงต่อสู้ เพื่อป้องกันไม่ให้ตนได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต จนในการปะทะกันทั้งสองฝ่าย อาจทำให้กระสุนปืนไปโดนผู้กระทำความผิดให้ถึงแก่ความตาย การกระทำดังกล่าวเรียกว่า “การวิสามัญฆาตกรรม” ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 3 มกราคม ๒๕๕๒ ได้เกิดเหตุคนร้ายจำนวน 4 คน ปล้นทรัพย์ที่ปั้มน้ำมัน เอสโซ่ ถนนศรีนครินทร์ อำเภอสำโรงเหนือ จังหวัดสมุทรปราการ ใช้รถตู้เป็นยานพาหนะหลบหนีมุ่งหน้าไปทางถนนศรีนครินทร์ กรุงเทพมหานคร ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตรวจค้นและจับกุมคนร้ายในระหว่างกำลังใส่กุญแจมือคนร้าย ๓ คน ปรากฏว่าคนร้ายคนหนึ่งได้วิ่งหลบหนี จึงถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนยิงถึงแก่ความตาย (คดีหมายเลขคำที่ ช. ๕/๒๕๕๖ ศาลอาญากรุงเทพใต้) การที่ผู้กระทำความผิดถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนยิงจนถึงแก่ความตาย หรือการตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ผ่านมามีคดีในลักษณะนี้เกิดขึ้นจำนวนมาก(เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, ๒๕๕๒) แต่กรณีการวิสามัญฆาตกรรมอาจพิจารณาได้ ๒ ประเภท ได้แก่ การวิสามัญฆาตกรรมโดยกฎหมาย คือการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยิงต่อสู้เพื่อป้องกันตัว กรณีที่สอง การวิสามัญฆาตกรรมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนยิงผู้ต้องหาหรือผู้ร้ายโดยเจตนาหวังจะเอาชีวิต กรณีนี้อาจไม่สามารถที่จะเรียกได้ว่าเป็นการวิสามัญฆาตกรรม แต่เป็นความผิดอาญาฐานเจตนาฆ่าผู้อื่น ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสิทธิมนุษยชน

๕. การใช้อำนาจ กำลัง และอาวุธในการสลายการชุมนุม

การใช้อำนาจ กำลัง และอาวุธในการสลายการชุมนุม รัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าว ซึ่งมีทั้งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยทางสังคม และผลประโยชน์ทางการเมือง โดยใช้อำนาจในการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตามที่ต้องการ โดยใช้ตำรวจ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งทำให้เกิดการละเมิดต่อประชาชน การละเมิดดังกล่าว ถือว่าเป็นปัจจัยทางการเมืองที่เข้ามาแทรกแซงองค์กรตำรวจ เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อกดดันการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การสลายการชุมนุมในวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ เป็นเหตุการณ์ที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ปิดล้อมอาคารรัฐสภาในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๑ เพื่อกดดันไม่ให้คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นแถลงนโยบายต่อที่ประชุมรัฐสภา โดยอ้างว่ารัฐบาลขาดความชอบธรรมที่จะเข้ามาบริหารประเทศ และไม่ต้องการให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจยิงแก๊สน้ำตาเข้าใส่ผู้ชุมนุม เพื่อเป็นการเปิดเส้นทางให้คณะรัฐมนตรี และสมาชิกรัฐสภาเข้าไปประชุมรัฐสภาเพื่อแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยในวันที่

๘ ตุลาคม ๒๕๕๑ มีประชาชนผู้ชุมนุมขนาดเจ็บจำนวน ๔๔๓ คน และเสียชีวิต ๒ คน (มติชนออนไลน์, ๘ ตุลาคม ๒๕๕๑, สืบค้น <http://th.wikipedia.org>) กรณีตัวอย่างข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการกล่าวถึง การเกิดความเหลื่อมล้ำทางสิทธิมนุษยชน ซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางนาย เท่านั้น ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลสถิติปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียน มายังคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พบว่า คดีที่มีการร้องเรียนและกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ - ๒๕๕๒ ทั้งสิ้น ๑,๖๐๖ ราย ส่วนใหญ่เป็นการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุดถึง ๙๗๒ ราย เมื่อเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดจากงานส่วนใหญ่ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชน การปฏิบัติงานจึงมีความล่อแหลม เสี่ยงต่อการกระทบ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึง ต้องปฏิบัติหน้าที่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่ สังคมกำหนดไว้โดยไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต (วันชัย ศรีนวนนิต, พล.ต.อ., ๒๕๕๒)

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นที่เกิดกับปัญหาสิทธิมนุษยชนของไทยที่เกิดขึ้น¹⁸

๑. รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมทั้งมีการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยให้คำนึงสิทธิของพยานและผู้เสียหายในคดี สิทธิผู้ต้องหา และแม้ว่า นโยบายรัฐมีโครงการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา พยาน และเหยื่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนจน ผู้ใช้แรงงาน ผู้ต้องหา ผู้เสียหายในคดีบางส่วน ยังประสบปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งปัญหาในชั้นตำรวจ อัยการ และศาล

๒. แม้ว่ารัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้เสียหายและพยานในคดีมีสิทธิได้รับการความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ แต่ยังไม่มีความไม่เสมอภาคในการช่วยเหลือตามกฎหมายกับประชาชน การเลือกปฏิบัติ ปัญหาสองมาตรฐาน เนื่องจากการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐ หย่อนยานในการปฏิบัติหน้าที่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่เท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติกับกลุ่มผู้ต้องหา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ ยังมีสถิติการร้องเรียนผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งบางส่วนเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓. ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงขั้นตอนและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ประชาชน ขาดความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิในการรับรู้และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนยังน้อย ประชาชนไม่เชื่อมั่นและขาดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติ รวมทั้งกฎหมายในกระบวนการ ยุติธรรม อีกทั้งการขาดความรู้ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่รัฐจัดให้เช่น การจัดหาทนายความ คุณภาพ ของทนายความกับการให้บริการเพราะได้ค่าตอบแทนน้อย

๔. การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง หย่อนยานในทางปฏิบัติ ภาครัฐไม่สามารถอำนวยความสะดวก และการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค เจ้าหน้าที่บางส่วนมีการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

๕. ยังพบความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเกิดจากการจับผิดตัวหรือตัดสินผิดพลาด

¹⁸ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๑), สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๖

แนวทางแก้ไขปัญหา

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยของเรา มีเพียง ๒ ส่วนสำคัญเท่านั้น คือส่วนที่เกิดขึ้นจากตัวของประชาชนเองส่วนหนึ่ง และส่วนเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็ควรแบ่งแยกเป็นส่วนเช่นเดียวกันดังนี้

ส่วนที่ ๑ ในส่วนของประชาชน

๑. ภาครัฐต้องให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง เพื่อประชาชนเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตน และหากประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชนถ่วงดุลอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติตามหน้าโดยการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒. ภาครัฐจะต้องส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อเรียนรู้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวางและจริงจัง สามารถใช้สิทธิปกป้องตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ของประชาชนและการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน

๓. ส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รมรณรงค์ให้ประชาชนได้เรียนรู้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสามารถใช้สิทธิปกป้องตนเองตามที่กฎหมายให้สิทธิและตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐได้

๔. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนและประชาสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

๕. ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนรวมทั้งกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนแก่เยาวชน นักเรียนในระดับประถมและมัธยมให้เข้าอย่างถ่องแท้

ส่วนที่ ๒ การเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ

การกระทำของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐที่มีการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน จะต้องทำการปฏิรูปกฎหมายต้องทำพร้อมกัน ๓ อย่าง คือ ปฏิรูปตัวบทกฎหมาย ปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย และปฏิรูปความคิดของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งคิดว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษหน่วยงานใหม่ เป็นมติใหม่ของสังคมไทย ที่จะปฏิรูปความคิดของคนในองค์กรได้ และจะทำให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชนได้¹⁹

นอกจากการปฏิรูปกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และบุคลากรแล้ว สิ่งที่สำคัญในการให้ปฏิรูปนั้นสัมฤทธิ์ผลจำเป็นต้องกำหนดโทษของเจ้าพนักงานของรัฐที่ได้กระทำความผิดในการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้สูงขึ้น และในการดำเนินการเพื่อเอาผิดกับเจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนนั้น ไม่ใช่ให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนแต่ควรจะให้ป็นองค์กรอื่นเป็นผู้ทำการสอบสวน เนื่องจากที่ผ่านมาเจ้าพนักงานตำรวจกระทำความผิดทำร้ายผู้ต้องหาเพื่อต้องการให้สารภาพหรือเรียกเอาทรัพย์สินจากผู้ต้องหาที่จะบอภัยครั้งในสังคมปัจจุบัน เมื่อกระทำความสำนึกงานตำรวจแห่งชาติกลับตั้งตำรวจด้วยกันขึ้นมาทำการสอบสวนและทุกครั้งผลที่ออกมาจะพบว่าผู้ที่ถูกต้องขอล่ามักจะพันผิดแทบทุกราย ดังนั้นแม้ว่าจะปฏิรูปกฎหมายไปเพียงใด หากผู้ที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายไม่

¹⁹ คณิต ฌ นคร,ดร.,ดีเอสไอ จัดสัมมนา มุมมองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมไทยและสากล, ประชาไท,

ทำหน้าที่หรือปฏิบัติตัวเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเสียเอง กฎหมายที่ปฏิรูปใหม่ไม่ว่าจะดีสักเพียงใดก็ไม่ทำให้การปฏิรูปองค์กรนั้นได้ผล

องค์กรที่ทำการตรวจสอบก็ค่อนข้างจะไร้ประสิทธิภาพเนื่องจากบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถในการสอบสวนพนักงานของรัฐที่กระทำความผิด

บทสรุป

สิทธิมนุษยชนซึ่งสิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่มีกฎหมายรองรับไว้โดยให้มีผลกับบุคคลทุกคนโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่สิทธิดังกล่าวจะไม่บังเกิดผล หากประชาชนไม่ให้ความสนใจที่จะแสวงหาสิ่งเหล่านั้นและทำความเข้าใจให้กระจ่างเสียก่อน เพื่อจะนำเอาสิทธิที่ตนพึงมีนั้นไปแสดงต่อเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย และภาครัฐควรจะทำให้ความสำคัญกับการพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ความสามารถ เพราะยิ่งประชาชนมีความรู้ความสามารถมากเท่าไร ประเทศก็จะพัฒนามากเท่านั้น ไม่ใช่เฉพาะเพียงเรื่องสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่ประเทศจะประสบผลสำเร็จได้ทุกกรณี

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม,แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๑),
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา,กรุงเทพมหานคร,๒๕๕๖
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม,สิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่ควรทราบสำหรับผู้ปฏิบัติงาน
ด้านความมั่นคง www.humanrightscenter.go.th
- คณิต ฌ นคร,ดร.,ดีเอสไอ จัดสัมมนามุมมองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมไทยและสากล,ประชาไท,
prachatai.com/node/17481
- ครุรุจน์ หาเรือนทรง,สิทธิมนุษยชน
(Human Rights),www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/6soc.pdf
- พิเชษฐ พิณฑอง,การใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของตำรวจไทย:ผลกระทบต่อการละเมิดทางสิทธิมนุษยชน,
วารสารรัฐประศาสนศาสตร์,[www.tci-
thaijo.org/index.php/pajournal/article/ViewFile/22797/19486](http://www.tci-thaijo.org/index.php/pajournal/article/ViewFile/22797/19486)
- พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒
- ณรงค์เดช สรุโฆษิต,ผู้ช่วยศาสตราจารย์.หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/
๒๕๕๕ เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
หรือไม่
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- ประมวลกฎหมายอาญา
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐